

Коркун О. І.

*к.е.н., член-кореспондент,
Транспортна академія України; Україна;
e-mail:korkuna@lbi.wubn.net*

Демченко А. М.

*аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Університет банківської справи»; Україна;
e-mail:a.demchenko@agrocombank.com.ua*

Циктор А. І.

*аспірант, Державний вищий навчальний заклад
«Університет банківської справи»; Україна;
e-mail:atsyktor@the-bank.com.ua*

СКОРИНГОВА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИЧАЛЬНИКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІНГ-ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Розглядається дослідження скорингової оцінки фінансового забезпечення позичальника малого та середнього бізнесу в Україні з наданням мікрокредитів вітчизняними банками, різними фондами, небанківськими фінансово-кредитними установами, а також іноземними банківськими інститутами і фондами з використанням банкінг-технологій.

Враховуючи те, що роль малого та середнього бізнесу як структуро утворювального елемента ринкової економіки в Україні недооцінена, то виникає необхідність дослідження фінансового забезпечення мікрокредитування в нашій країні для підвищення його значущості у розвитку економіки.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інтернет-технології, мікрокредитування, малий та середній бізнес, кредитоспроможність, скорингова оцінка.

Формул: 1; рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 10

Korkuna O. I.

*PhD in Economics, Corresponding Member of
Transport Academy of Ukraine, Ukraine;
e-mail:korkuna@lbi.wubn.net*

Demchenko A. M.

*PhD student of State higher education institution
«University of banking»; Ukraine;
e-mail:a.demchenko@agrocombank.com.ua*

Tsyktor A. I.

*PhD student of State higher education institution
«University of banking»; Ukraine;
e-mail:atsyktor@the-bank.com.ua*

SCORING ASSESSMENT OF FINANCIAL SECURITY OF BORROWER OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS IN UKRAINE WITH THE USE OF BANKING TECHNOLOGY

Abstract. Sensitivity of small and medium businesses to shocks in the economy and new competitors complicate the process of maintain the competitiveness of small businesses. Reinvested funds are not enough, not only for development but also for survival, so enterprises have to apply for loans to banks. Though, in this case business also faces a number of challenges, including high interest rates and significant requirements of collateral that created impossible conditions for obtaining loans. In this connection solving these problems is an important task to ensure the growth of microcredit, and therefore - small business development.

The purpose of the article is to make theoretical and methodological justification of bases of and give practical advice on building a system scoring assessment financial security of borrower (small and medium businesses) in Ukraine using Internet technologies.

The proposed scoring estimate of financial security of the borrower small and medium businesses gives certain benefits for both banks and potential customers. Thus, managers of banks are already in the first stage of decision making on lending have the ability to determine the reliability of the borrower. While business may not give full package of documents to determine the possibility of obtaining a loan, and in case of failure bank to issue credit enterprises can find other ways mobilizing financial resources, without losing time.

Keywords: financial security, internet technology, microlending, small and medium business, creditworthiness, scoring evaluation.

JEL classification: G20, G21, G29

Formulas: 1; fig.: 2, tabl.: 1, bibl.: 10

Коркуна А. И.

к.э.н., член-корреспондент,

Транспортная академия Украины; Украина;

e-mail:korkuna@lbi.wubn.net

Демченко А. М.

аспирант, Государственное высшее учебное заведение

«Университет банковского дела»; Украина;

e-mail:a.demchenko@agrocombank.com.ua

Циктор А. И.

аспирант, Государственное высшее учебное заведение

«Университет банковского дела»; Украина;

e-mail:atsyktor@the-bank.com.ua

СКОРИНГОВАЯ ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАЕМЩИКА МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ БАНКИНГ-ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. Рассматривается исследования скоринговой оценки финансового обеспечения заемщика малого и среднего бизнеса в Украине с предоставлением микрокредитов отечественными банками, различными фондами, небанковскими финансово-кредитными учреждениями, а также иностранными банковскими институтами и фондами с использованием банкинг-технологий.

Учитывая, что роль малого и среднего бизнеса как формирующего элемента рыночной экономики в Украине недооценена, то возникает необходимость исследования финансового обеспечения микрокредитования в нашей стране для повышения его значимости в развитии экономики.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, интернет-технологии, микрокредитования, малый и средний бизнес, кредитоспособность, скоринговая оценка.

Формул: 1; рис.: 2, табл.: 1, библи.: 10

Вступ. Країни з розвинутою економікою значну увагу зосереджують на розвитку малого та середнього бізнесу. Якщо поглянути на ситуацію, яка склалася в Україні, то бачимо, що дефіцит фінансових ресурсів є значно більшим порівняно з великими корпораціями. По-перше, це пов'язано з високими вимогами банків щодо покриття позик заставою. По-друге, вартість кредитних ресурсів для малого бізнесу значно більша, ніж для великого бізнесу. По-третє, залучити інвестора малим підприємствам значно складніше, ніж корпораціям.

Малий та середній бізнес є досить чутливим до шоківих явищ, які відбуваються в економіці, зокрема й появи нових конкурентів, які на початкових етапах своєї діяльності пропонують товари та послуги за зниженими цінами. Для того, щоб підтримувати свою конкурентоспроможність, малому бізнесу не вистачає власних реінвестованих коштів, тому доводиться звертатися за кредитами до банків. Але тут бізнес стикається з двома основними проблемами – високі процентні ставки та значні вимоги до застави, що практично створює неможливі умови для отримання позички.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблема кредитування малого та середнього бізнесу займалися як вітчизняні науковці, зокрема Варналій З.С., Дрига С.Г., Тарангул Л.Л. [1], Мацелюх Н.П., Унінець О.М. [2], так і зарубіжні – Рафаель Лем, Джонгсун Шин [3], Роберт Тейлор, Мейєр Вільям [4] та ін.

Вивчення наукових праць з даної тематики дає підстави говорити, що сьогодні є над чим працювати, щоб покращити умови кредитування малого бізнесу та забезпечити його зростання. Ті методи, які використовують у більшості банках, відстають від розвитку передових технологій. Якщо 15-20 років тому час не був основним ресурсом, то зараз він є одним із найважливіших ресурсів. Банки повинні бути гнучкими до змін, які відбуваються у світі, пропонувати своїм клієнтам продукти та послуги, які дають змогу «економити» час клієнтів, зокрема це стосується й кредитування.

Мета статті – здійснити теоретично-методологічне обґрунтування засад і надати практичні рекомендації щодо побудови системи скорингової оцінки фінансового забезпечення позичальника малого та середнього бізнесу в Україні з використанням інтернет-технологій.

Результати дослідження. Для успішного та швидкого кредитування малого та середнього бізнесу в Україні комерційним банкам запропоновано на початковому етапі кредитного процесу визначати кредитоспроможність позичальника і прийняти правильне рішення щодо надання та забезпечення кредиту, використовувати коефіцієнт надійності позичальника з використання банкінг-технологій, що дає змогу мінімізувати витрати від неповернення кредитів та зменшення обсягу прострочених кредитів.

Малий та середній бізнес відіграє досить важливі економічні та соціальні функції, зокрема, що стосується виробництва значної частини валового внутрішнього продукту, сприяння зайнятості населення, реалізації нових ідей, ініціативи та матеріального благополуччя. Підприємства малого та середнього бізнесу з їхнім безпосереднім контактом зі споживачем мають можливість

оперативно реагувати на потреби ринку і забезпечувати формування конкурентного середовища, підвищує політичну стабільність, формує «міцний» середній клас суспільства.

Проведенні дослідження у сфері малого підприємництва показали, що США, Німеччина, Австрія, Великобританія та інші країни з розвинутими ринковими відносинами мають вагомі позиції щодо вирішення проблеми фінансового забезпечення мікрокредитування підприємств малого і середнього бізнесу. Особливої уваги заслуговує американський досвід щодо організації роботи з фінансування стартових малих підприємств, адже саме на стадії становлення нового підприємництва питання фінансування є найактуальнішим. Також варто зазначити, що у США урядом розробляється низка програм підтримки та сприяння розвитку сфери малого і середнього бізнесу. Це програми для фінансування сезонних та короткотермінових потреб малого бізнесу; довгострокового фінансування зі сталою процентною ставкою для придбання нерухомості та обладнання з метою розширення і модернізації виробничих процесів; фінансування випуску конкурентоспроможної продукції та продукції на експорт, розвитку виробництва, яке знижує імпорتنі поставки; програми стимулювання розвитку слаборозвинутих сільських і міських територіальних програм за рахунок мікрокредитів та технічної допомоги.

Вивчення досвіду мікрокредитування у Великобританії та його особливостей дає підстави стверджувати, що політика стимулювання малого і середнього бізнесу є альтернативою оздоровлення економіки, особливо у кризові періоди. Крім цього, варто відзначити, що малі підприємства у Англії тісно співпрацюють з великими корпораціями як у сфері виробництва, так і в сфері наукових досліджень, що дає взаємну вигоду для них обох.

Обґрунтовано, що у сфері наукових досліджень досить ефективно в національній економіці можна використовувати німецький та австрійський досвід, який ґрунтується на державному сприянні розвитку малого та середнього бізнесу. Зазначимо, що протягом останніх років в Австрії та Німеччині система мікрокредитування була переорієнтована на розвиток науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з метою посилення конкурентоспроможності промисловості на світовому ринку. У процесі дослідження особливостей становлення та функціонування малого та середнього бізнесу з'ясовано, що на сучасному етапі його розвитку однією із найголовніших проблем діяльності більшості суб'єктів малого підприємництва є проблема пошуку та отримання фінансових ресурсів, необхідних для авансування процесу господарювання та розвитку виробництва. У зв'язку з цим, здійснено уточнення соціально-економічної сутності та виокремлено поняття мікрокредитування як обов'язкової складової ефективного розвитку бізнесу.

Мікрокредитування – це надання малому суб'єктові господарювання (як правило малі підприємства та приватні підприємці) невеликих за розміром (до 120 000 грн.) кредитів банківськими та небанківськими установами на засадах платності, строковості та повернення.

Для аналізу фінансового стану позичальника, зокрема для визначення платоспроможності, та оцінки кредитних ризиків запропоновано ввести новий показник – коефіцієнт надійності позичальника:

$$K_n = K_i + \sum_{i=1}^n (Po_i + Pk_i) / Zk_i, \quad (1)$$

де K_n – коефіцієнт надійності позичальника,
 K_i – кредитна історія позичальника ($K_i \in \{0;1\}$),
 Po_i – прибуток від конкретного i – го виду діяльності,
 Pk_i – сумарний капіталізований прибуток від діяльності позичальника в інших сферах та проектах,
 Zk_i – зобов'язання клієнта ($Zk_i > 1$).

При $K_n \geq 2 - \min R_p$ (кредитний ризик мінімальний), при, $K_n \leq 1 - \max R_p$ (кредитний ризик максимальний).

Запропонований підхід уже на першому етапі прийняття рішень щодо кредитування дає можливість відразу виявити й оцінити надійних потенційних партнерів банку та надійних позичальників. В узагальненому вигляді результати дослідження коефіцієнта надійності (K_n) представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Коефіцієнти визначення надійності позичальника

Значення коефіцієнта кредитної історії	Значення коефіцієнта відношення сумарного прибутку до всіх затрат	Значення коефіцієнта надійності позичальника	Надійність позичальника	Висновок про надання кредиту
$K_i = 0$	$K_{пз} \leq 1$	$K_n \leq 1$	Дуже ненадійний	Кредит не надається
	$1 < K_{пз} \leq 2$	$1 < K_n \leq 2$	Ненадійний	Кредит може надаватись на суворіших умовах
	$K_{пз} > 2$	$K_n > 2$	Надійний	Кредит надається
$K_i = 1$	$K_{пз} \leq 1$	$1 < K_n \leq 2$	Ненадійний	Кредит надається на суворіших умовах
	$K_{пз} > 1$	$K_n > 2$	Надійний	Кредит може надаватись на пом'якшених умовах

Джерело: власні розробки.

Обґрунтовано, що ризик системи мікrokредитування повною мірою визначається економічною ситуацією в державі та особливостями державної підтримки сфери малого підприємництва, а також розвитком банківської системи та її спрямованістю на фінансування малих підприємницьких структур. Кожному етапу економічного розвитку господарства відповідає свій тип

організації підприємницької справи, кредитної політики, структура кредитної системи, спрямованість банків на фінансування тих чи інших проектів, тобто свій кредитний механізм, особливо механізм мікрокредитування.

Рис.1. Форми фінансово-кредитної підтримки мікрокредитування малого підприємництва та практичні методи їх застосування

Зазначимо, що у практиці виділяють два основних види формування фінансових ресурсів для фінансування малого та середнього бізнесу – це зовнішнє та внутрішнє (рис. 2). Зовнішні форми фінансування малого та середнього бізнесу – це кошти банківських та небанківських фінансових установ. Внутрішніми джерелами фінансування є власні кошти підприємства.

На практиці основна частина вітчизняних малих підприємств для розвитку і функціонування використовують в основному власні кошти. Проте повністю задовольнити потреби у фінансуванні діючого виробництва та його ефективний розвиток лише за рахунок власних фінансових ресурсів малі підприємства не можуть. Для їх постійного розвитку потрібні значні фінансові ресурси, які наповнюються за рахунок залучених коштів.

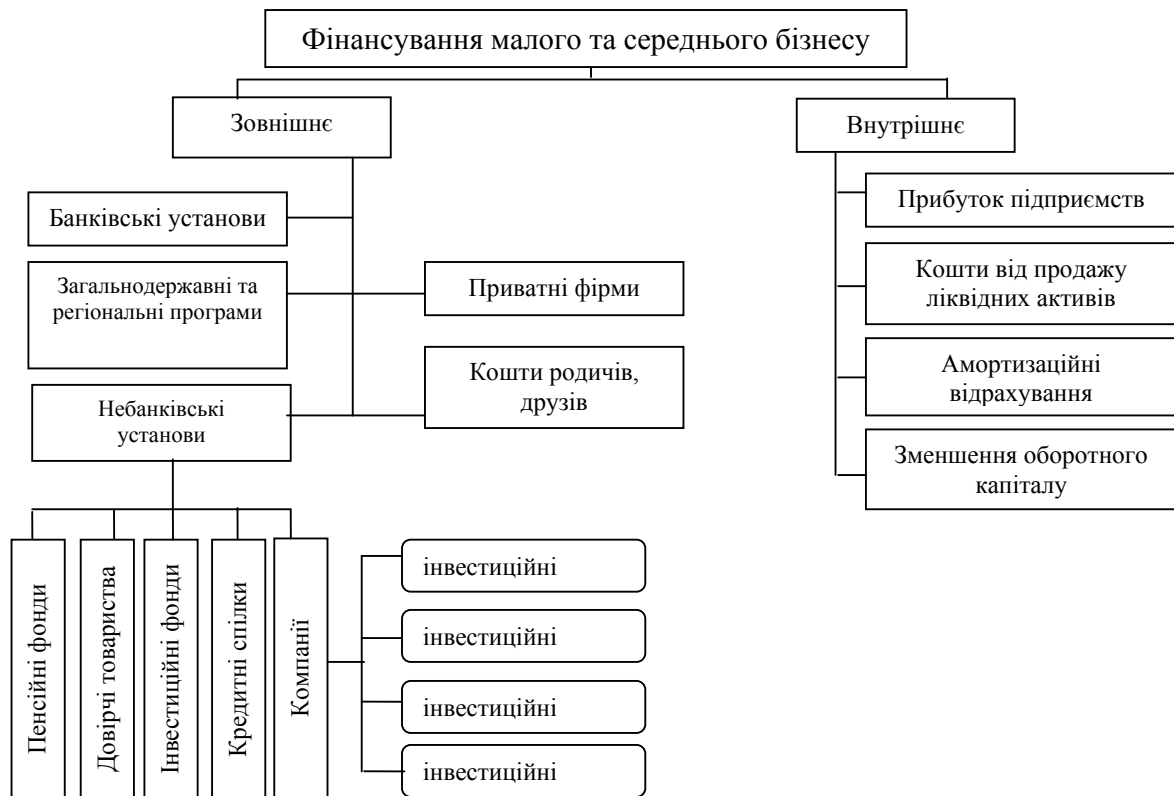

Рис.2. Види формування фінансових ресурсів для фінансування малого і середнього бізнесу

Найбільші обсяги мікрокредитів для українських підприємницьких структур малого та середнього бізнесу надані такими банками, як ПроКредит Банк, ПриватБанк, Райффайзен Банк Аваль та інші. В останні роки малий та середній бізнес почали активно кредитувати також небанківські установи, які надають безпосередньо мікрокредити або ж надають у користування обладнання, транспорт та інше устаткування і приміщення на умовах лізингу.

Враховуючи сучасний розвиток ІТ-технологій, банківських комунікацій, позичальник може зв'язатися з call-центром комерційного банку, який працює по даній тематиці та з'ясувати можливість отримання мікрокредиту, зекономити час на процедуру підготовки документів та очікування висновку стосовно надання кредиту.

Висновки. Отже, вивчення процесу кредитування малого та середнього бізнесу дає можливість зробити висновок стосовно необхідності запровадження скорингової оцінки фінансового забезпечення позичальника малого та середнього бізнесу. Дана методика дає певні переваги як для банків, так і потенційних клієнтів. Так, менеджери банків уже на першому етапі прийняття рішень щодо кредитування мають можливість визначити надійність позичальника. У той час, як бізнес може не надавати повний пакет документів для визначення можливості отримання позики, а у разі відмови банку у видачі

кредиту шукати інші шляхи залучення фінансових ресурсів, не втрачаючи при цьому час.

Література

1. Варналій, З. С. Мікрокредитування малого підприємництва [Текст] / З. С. Варналій, С. Г. Дрига, Л. Л. Тарангул. – Ірпінь : НУДПСУ, 2008. – 144 с.
2. Мацелюх, Н. П. Розвиток форм і методів кредитування малого та середнього бізнесу [Текст] / Н. П. Мацелюх, О. М. Унінець // Економічний часопис XXI. – 2013. – № 9–10 (1). – С. 38–41.
3. Lam, R. What Role Can Financial Policies Play in Revitalizing SMEs in Japan? [Electronic recourse] / R. Lam, J. Shin // IMF Working Paper Asia and Pacific Department, December 2012. – Available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12291.pdf>
4. Taylor, R. P. Ward financing energy efficiency Lessons from Brazil, China, India, and Beyond [Electronic recourse] / Robert P. Taylor, J. Levin, S. Anke, W. Meyer et al. – World Bank, 2008. – Available at: http://www.esmap.org/sites/esmap.org/files/financing_energy_efficiency.pdf
5. Масна, О. І. Фінансово–кредитна та інвестиційна підтримка малого підприємництва [Текст] / О. І. Масна, М. А. Вознюк, І. М. Польова // Соціально–економічні дослідження в перехідний період / відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній ; НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2006. – Вип. 3. – С. 172–179.
6. Масна, О. Визначення коефіцієнта відношення інвестора до ризику і побудова функції корисності [Текст] / О. Масна, С. Щербина, А. Музичук // Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць. – Львів : Львівська комерційна академія, 2007. – С. 176–180.
7. Масна, О. І. Особливості мікрокредитування малого бізнесу в США [Текст] / О. І. Масна // Наукові записи : наук.–техн. зб. – Львів : Українська академія друкарства, 2007. – Вип. 2 (12). – С. 112–118.
8. Міщанин, О. М. Інтернет–банкінг в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Міщанин. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/3949/1/71%20-%2075.pdf>.
9. Ohiienko, V. I. Internet–banking development in a context of forming banks competitive advantages [Electronic recourse] / V. I. Ohiienko, I. M. Voiarko // Фінансовий простір. – 2013. – № 4 (12). – С. 53–55. – Available at: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/49.pdf>.
10. Юрчук, Н. П. Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі [Електронний ресурс] / Н. П. Юрчук // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4305>.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2016

© Коркуна О. І.,
Демченко А. М., Циктор А. І.

References

1. Varnalii, Z. S., Dryha, S. H., & Taranhul, L. L. (2008). *Mikrokredyduvannia maloho pidpriemnytstva*. Irpin: NUDPSU, 144.
2. Matseliukh, N. P., & Unynets, O. M. (2013). Rozvytok form i metodiv kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu. *Ekonomichniy chasopys XXI*, 9–10 (1), 38–41.
3. Lam, R., & Shin, J. (2012, December). What Role Can Financial Policies Play in Revitalizing SMEs in Japan? *IMF Working Paper*. Available at <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12291.pdf>
4. Taylor, Robert P., Levin, J., & Meyer, W. (2008). *Financing energy efficiency. Lessons from Brazil, China, India, and Beyond*. The World Bank. Available at http://www.esmap.org/sites/esmap.org/files/financing_ener-gy_efficiency.pdf

5. Vozniuk, M. A., Polova, I. M., & Masna, O. I. (2006). Finansovo–kredytna ta investytsiina pidtrymka maloho pidpriemnytstva. *Sotsialno–ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period*, 3, 172–179.
6. Shcherbyna, S., Masna, O., & Muzychuk, A. (2007). Vyznachennia koefitsienta vidnoshennia investora do ryzyku i pobudova funktsii korysnosti. *Torhivlia, komertsii, pidpriemnytstvo*, 176–180.
7. Masna, O. (2007). Osoblyvosti mikrokredytuvannia maloho biznesu v SShA. *Naukovi zapysy*, 2(12), 112–118.
8. Mishchanyn, O. M. (2010). *Internet–bankinh v Ukraini*. Available at <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/3949/1/71%20-%2075.pdf>
9. Ohienko, V. I., & Boiarko, I. M. (2013). Internet–banking development in a context of forming banks competitive advantages. *Finansovyi prostir*, 4(12), 53–55. Available at <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/49.pdf>
10. Iurchuk, N. P. (2015). Perspektyvy rozvytku informatsiinykh tekhnolohii v bankivskii systemi. *Efektivna ekonomika*, 9. Available at <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4305>

Received 21.11.2016

© Korkuna O. I., Demchenko A. M., Tsyktor A. I.